

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ (РОСІЙСЬКОЇ) МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Володимир Бондаренко,

к. пед. н., професор кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Людмила Бондаренко,

ст. викладач кафедри філології та лінгводидактики

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЙНОГО ВХОДЖЕННЯ
В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ЗВО
УКРАЇНИ

Актуальність теми. Ефективне навчання в Україні вимагає від іноземного студента не тільки культурної адаптації та інтеграції в нове, незвичне середовище зі специфічними правилами й особливостями соціуму, а й швидкого подолання мовного бар'єру. Процес адаптації до входження в навчальний процес на підготовчих факультетах ЗВО України ускладнений тим, що досвід міжкультурної комунікації та взаємодії в багатьох іноземних студентів відсутній або вкрай малий. Високі навчальні навантаження, відірваність від звичного оточення створюють додаткове стресове навантаження на іноземних студентів, що загострює й підсилює наявні проблеми їхньої адаптації до умов країни навчання. А от успішна й швидка адаптація, навпаки, допомагає іноземним студентам швидко увійти в навчальний процес завдяки успішному вивченню мови, якою відбудуватиметься цей процес.

Мета розвідки – розкрити екстралінгвістичні аспекти адаптаційного входження в навчальний процес на підготовчих факультетах ЗВО України.

Завдання дослідження. Завданням дослідження екстралінгвістичних адаптаційних аспектів входження в навчальний процес передбачено виокремлення чинників успішної адаптації на соціопобутовому, соціокомунікативному й соціокультурному рівнях.

Процес адаптації – це досить складний процес, що формує здібності іноземного студента розвиватися не тільки в області комунікативного спілкування, вивчення методики пізнання іноземної мови, а й успішно взаємодіяти у формуванні нових якостей його особистості, набуття нових цінностей, осмислення значущості майбутньої професії й мотивації до оволодіння нею. Вже ні в кого не викликає сумніву, що адаптація іноземних студентів до умов країни навчання безпосередньо сприяє адаптаційній поведінці людини в нових умовах (це стосується не лише умов навчання, а й проживання в цілому), які не лише відмінні від умов рідної країни, а іноді і вступають у конфлікт із звичними поняттями й традиціями іноземних студентів.

Ефективність вивчення мови країни навчання може бути досягнута лише після того, як настане максимально можлива для різнорідних соціокультурних систем гармонійна взаємодія з новим соціальним середовищем, в якому студенти зможуть задовольнити більшість своїх фізичних і духовних потреб, адекватно відповідати усім вимогам навчального процесу й бути позитивно налаштованими на нове соціальне середовище [1].

Сучасні методисти наголошують, як мінімум, на трьох чинниках успішної адаптації до входження в навчальний процес вивчення української мови як іноземної: *соціопобутовому, соціокомунікативному й соціокультурному.*

До соціопобутових бар'єрів успішної адаптації до нових умов життя можна віднести:

- суворі кліматичні умови проживання – тривалі низькі температури та дощі, короткий світловий день і брак сонячних днів в осінньо-зимовий період, що викликає в іноземних студентів депресивні поведінкові елементи: відчуття втоми, туги за домом, пригнічений стан тощо;
- особливості національної кухні – недостатність або відсутність

звиклих фруктів, овочів і продуктів, неможливість приготувати національні блюда й складність вибору місць харчування з близьким до національної кухні набором блюд;

- банальна цінова політика закладів харчування дуже часто змушує іноземних студентів готувати їжу вдома, а це, у свою чергу, не може не позначатися на умовах співіснування з представниками інших національних культур через певну специфіку приготування цих блюд;

- умови проживання у гуртожитку – позбавлення звиклої з дитинства батьківської опіки, сусідство з представниками інших культур і народностей, проблеми побутового характеру;

- відсутність звичного комфорту заважає студентам зосередитися на навчанні;

- проблеми пов'язані з медичним обслуговуванням (особливо на початковому етапі навчання), оскільки значна кількість іноземних студентів (за нашими спостереженнями майже 30%) хворобливо переносять зміну клімату, харчування, особливості питної води тощо.

Зазначений перелік соціопобутових труднощів, звісно, неповний, але саме ці труднощі фізіологічного та соціопобутового характеру є одними з головних чинників, що стоїть на заваді нормального функціонування іноземного студента в новому життєвому середовищі.

Соціокомунікативні бар'єри успішної адаптації до вивчення мови країни навчання.

Безсумнівним є те, що ще однією з головних умов успішної адаптації іноземних студентів до навчального процесу у закладах вищої освіти країни навчання є швидке й ефективно оволодіння мовою навчання. Так Є.В. Воевода зазначає, що «Стикаючись з іноземною мовою, студент стикається з іншою знаковою системою, відмінною від рідної мови семантичною структурою, іншим артикуляційним укладом, мелодикою мови й іншою концептосферою» [2, с.57]. Дослідник зазначає, що в тих випадках коли не приділяється достатня увага комунікативним особливостям іноземних студентів, які тільки починають

оволодівати мовою навчання, з'являється стійкий (особливо на початковому етапі навчання) бар'єр, а саме: труднощі із засвоєнням навчального матеріалу.

Соціокультурні бар'єри успішної адаптації іноземних студентів до нових умов життя.

Позитивна адаптація до входження в навчальний процес з точки зору вивчення мови країни навчання у ЗВО України сприяє адаптаційній поведінці іноземних студентів у цілому. Підвищується їхня мотивація до соціокультурного адаптивного процесу, наприклад до вивчення культури і традицій, звичаїв країни навчання.

Найбільш важливими складовими, від яких залежить процес соціокультурної адаптації іноземних студентів до умов країни навчання можна віднести:

- особливості країни навчання;
- релігійні розбіжності й протиріччя між рідною культурою й культурою країни навчання;
- життєвий досвід, індивідуальні та демографічні характеристики студентів.

Як зазначає В.В. Воробйов, основним діалоговим компонентом іншомовної освіти є взаєморозуміння, при якому студентами визнаються й засвоюються цінності незнайомої культури. Тому надзвичайно важливим є аналіз особливостей мови й національної культури з урахуванням психічного складу носіїв мови, оскільки іноземці є представниками не тільки іншої національної культури, а й іншого менталітету [3].

Вважаємо, що єдина й максимальна мета, яка стоїть перед викладачами – формування особистості іноземного студента на рубежі культур. Бачення своєї культури через призму іншої, утворення певної дистанції між власною культурою й іншою, через мікродіалог у свідомості. Тому знання відмінностей однієї культури від іншої недостатне для спілкування, яке за своєю суттю інтерактивне й відбувається в умовах міжкультурної ситуації, тобто в контакті культур.

Основні результати та дослідження, їх цінність. З огляду на зазначене вище, можна дійти висновку, що адаптація – складний процес, у результаті якого формуються здібності іноземного студента, він розвивається не тільки в області комунікативного спілкування, вивчення методики пізнання української мови як іноземної, а й вчиться успішно взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу, осмислює значущість майбутньої професії.

Важливість проблеми врахування екстралінгвістичних аспектів адаптаційного входження в навчальний процес на підготовчих факультетах ЗВО України є одним з ключових моментів, що впливає на подальше ефективне навчання іноземних студентів. Успішна і швидка адаптація допомагає включитися в навчальний процес і сприяє підвищенню якості підготовки студентів. З цього випливає, що для підвищення конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти у сфері міжнародного процесу навчання іноземних громадян необхідна позитивна динаміка в адаптаційних процесах до умов країни проживання та навчання.

Список використаних джерел:

1. Bondarenko V., Bondarenko L. Instruction particularities of teaching education country language to Chinese students at the initial stage in Ukrainian universities. Pedagogical and psychological sciences : development prospects in countries of Europe at the beginning of the third millennium : Collective monograph. Volume 2. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. P. 20–34.
2. Воевода Е. В. Развитие толерантности студентов средствами иностранного языка. Российский научный журнал. 2009. № 4 (11). С. 55–61.
3. Воробьев В. В. Общее специфическое в лингвострановедении и лингвокультурологии. Слово и текст в диалоге культур. М. : Государственный институт русского языка им. А.С. Пушкина, 2000. С. 83–92.